

LÄRORIK

En skrift för pedagogisk utveckling inom förskola och grundskola

Linköpings
kommun

Skola mitt i världen

Sprida kunskapens glöd i en global tid

Guidar själva på museet

6

Samhällsplan i Legoformat

12

Titta – vi flyger!

10

Innehåll

- 3** Skolan i centrum när vardagen blir global
- 5** Skolans näringslivscoach vill hjälpa elever möta nya utmaningar
- 6** Här får unga guider pröva sina vingar
- 8** Interaktiv teknik släpper in världen i klassrummet
- 10** Skarpans barn ordnar flygande kulturresoor till mammas och pappas hemländer
- 12** Fritids i Nykil gör samhällsplanering till en lek
- 15** Stolta unga författare ställer ut på biblioteket
- 16** Försöksballongen – notiser

LÄRORIK NR 3 2012

En skrift för pedagogisk utveckling inom förskola, grundskola och fritidshem i Linköpings kommun

Utgivare: Utbildningskontoret, Linköpings kommun

Redaktionsråd: Ros-Marie Johansson, Lennart Lundwall, Elisabeth Stårner, Bulle Davidsson, Gunilla Pravitz, Mark Olson

Projektledare: Lennart Lundwall

e-post: larorik@linkoping.se

Skribenter: Bulle Davidsson, Gunilla Pravitz

Foto: Arts Parts, Mikael Almén, Mathias Demetriades, Lennart Lundwall, NASA, Johanna Lund Rocliffe, Shutterstock, personal på Nykil fritids.

Form och grafiskt original: Forma Viva, Linköping

Tryck: Centraltryckeriet, Linköping

ISSN 2001-1253

Skola mitt i världen

Det sägs att världens samlade informationsmängd fördubblas var 18:e månad. Och mitt i denna föränderliga omvärld befinner sig skolan.

Det är inget enkelt uppdrag att förbereda barn och ungdomar för en framtid vi egentligen bara har begränsade kunskaper om – lika lite som någon för ett sekel sedan ens kunde drömma om den utveckling som lett fram till det samhälle vi verkar i idag.

Ett och annat kan vi dock anta.

De ungdomar som nu utbildar sig kommer sannolikt att göra ett flertal yrkesbyten under sitt liv och en del av dem till för oss idag okända arbetsuppgifter.

Desto viktigare då att skolan ger eleverna en beredskap för förändring och en kunskapsgrund stabil nog för att bygga ett livslångt lärande. Det förutsätter i sin tur att lärandet i sig upplevs som lustfyllt och meningsfullt.

Att ta in omvärlden i klassrummet kan vara en naturlig väg att gå.

Kunskap som kopplas till verkligheten blir begriplig och användbar. Utmanar lärandet dessutom kreativiteten och fantasin kan det bli överraskande roligt.

I detta nummer av Lärarik ger vi några exempel på det. Fritidsbarnen i Nykil byggde en Legostad utifrån alldeles riktiga förutsättningar och med utgångspunkt från ett nyprojekterat bostadsområde intill. Att samhällsplanering kunde bli så spännande hade ingen kunnat förutse.

Tillsammans med Flygvapenmuseet fick ungdomar i Kärna en guidentbildning, som inte bara resulterade i nya kunskaper i historia och samhällskunskap utan även i självkännedom och ökat självförtroende.

Till omvärlden hör förstås även den snabba utvecklingen av informationstekniken. På gott och ont.

Den ger pedagogiken, barnen och pedagogerna nya förutsättningar.

På IS Atlas till exempel används interaktiva projektorer i ett samarbetsprojekt med danska skolor.

Och särskolans elever i Linköping får nu tillgång till surfplattor, något som kommer att ge dem helt andra möjligheter att kommunicera på egna och bättre villkor.

På internet fördubblas alltså informationsmängden snart varje år. Kunskaper och erfarenheter delas lättillgängligt och blixtnabbt.

Det ger oändliga möjligheter, men förutsätter ett aktivt pedagogiskt förhållningssätt, en källkritisk blick och en lagom dos skepsis.

Lars Rejndell Barn- och ungdomschef

För en hållbar värld

Skolan i centrum när vardagen blir global

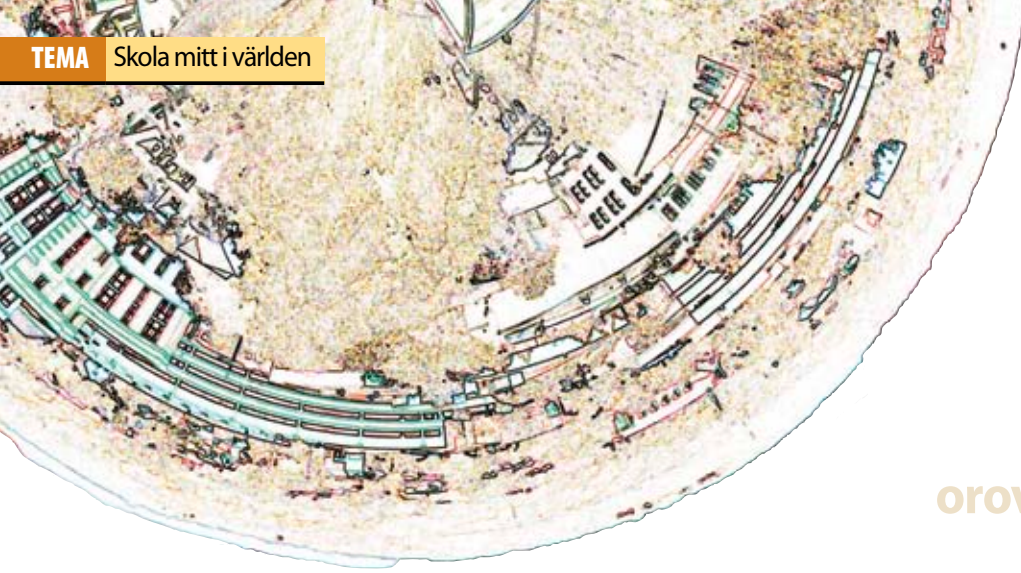
Om man kan ta in det globala perspektivet i klassrummet har man kommit långt som lärare. Det är en del av uppdraget, tydligt uttryckt i skolans styrdokument, och det leder till mer toleranta unga människor.

Undervisning kring mångfald, interkulturell förståelse och mänskliga rättigheter ger resultat. Forum för levande historias rapport från 2010 – Den mångtydiga intoleran-

sen – en studie av gymnasieungdomars attityder, är uppmuntrande att ta del av. Studien visar att elever som inte får någon undervisning är mer ambivalenta eller mer negativa i sin inställning till

samtliga utsatta grupper medan de gymnasieelever som får undervisning uppvisar mer positiva attityder. Med andra ord, ju mer undervisning om rasism och mänskliga rättigheter desto mer ►

Skola

hansyn attityder förändring tolerans
global oroväckande hållbar

- positiva attityder får unga till minoriteter. Samma rapport visar att mellanmänskliga möten ökar ungas tolerans. De unga som har en vän som tillhör en minoritet är mer positiva till minoritetsgrupper i allmänhet.

Lärande för hållbar utveckling – med ekonomiska, sociala och miljömässiga perspektiv – är en viktig potentiell förändringsfaktor på vägen mot ett hållbart samhälle. I Sverige och i många av våra grannländer uttrycks allt oftare krav på att våra gränser måste stängas och att vi ska sluta oss från omvärlden. Åsikter om att den nationella identiteten måste försvaras förs fram. Senast utgör Ungern ett sådant negativt exempel. Ofta handlar det om protektionistiska och nationalistiska åsikter, men också ren och skär främlingsfientlighet. Det var inte länge sedan Europa genom konflikten i forna Jugoslavien drabbades av folkmord som ett resultat av politiker som spelade ut det nationalistiska kortet. I samband med senaste valet i Sverige yttrade oroväckande många gymnasieelever främlingsfientliga åsikter i sina skolval.

Förhoppningsvis kommer en förändring att ske till nästa val, inte minst för att samma unga människor lever i ett Sverige där företagare med internationell bakgrund sysselsätter över 200 000 personer och mer än var fjärde läkare eller tandläkare i Sverige är född i ett annat land. Det är med andra ord nödvändigt att unga kan hantera och värdesätta mångfald. Men även vuxna har ett ansvar. Inte sällan tenderar vi att lägga

” När kunskap sätts in i ett sammanhang av globala hållbarhetsfrågor blir unga människor engagerade.

hela ansvaret för en hållbar utveckling på unga istället för att axla en rimlig del själva. Arbetsgivare i Sverige väljer systematiskt bort överviktiga, äldre, flerbarnsföräldrar, sjuka och minoriteter (enligt Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering).

Lärande för hållbar utveckling kan ge ökad tolerans. Det kan även erbjuda sammanhang till lärande och vara svaret på frågan ”varför ska jag lära mig det här?”. När kunskap sätts in i ett sammanhang av globala hållbarhetsfrågor blir unga människor engagerade. Hållbarhetsproblem provocerar och lösningar inspirerar. Det är hoppfullt att unga attraheras av frågor kring hållbarhet, för ju större kraft vi får bakom förändringen desto snabbare kan vi genomföra den. Sverige och världen behöver ledare, entreprenörer och anställda som på många olika vis arbetar för en hållbar utveckling, socialt, ekonomiskt och miljömässigt.

Utmaningen för lärare på alla stadier är att få eleverna att se optimistiskt på situationen och inte frånsäga sig sitt ansvar. Ett effektivt sätt att motivera individer att agera är att få ett personligt engagemang som gör att man ser hopp istället

för hopplöshet. Mandat för den här typen av undervisning, både nationellt så väl som internationellt finns att luta sig mot som lärare. Den f.d. generalsekretären för FN, **Kofi Annan**, proklamerade åren 2005-2014 årtiondet för lärande för hållbar utveckling. Till skillnad från våra nordiska grannländer har inte Sverige någon nationell strategi för lärande för hållbar utveckling. Det finns inte heller någon europeisk strategi, trots att EU är en av de största finansörerna. Det betyder inte att lärande för hållbar utveckling saknas i skolans styrdokument, tvärtom finns det tydligt uttryckt i läroplanerna. En progression från förskola till gymnasium syns i exemplet nedan:

Förskolan ska ta hänsyn till att barn lever i olika livsmiljöer och att barn med de egna erfarenheterna som grund söker förstå och skapa sammanhang och mening.

Grundskolan ska ta hänsyn till det svenska samhällets internationalisering. Den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald.

Gymnasiet ska förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värden. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och aktivt delta i samhällslivet.

Att fostra eleverna i demokratiska arbetsformer och ett globalt förhållningssätt, som det beskrivs ovan, är både god pedagogik och av intresse för framtiden. Som lärare från förskola till gymnasium

Åsikter engagerande veckling het livsmiljö skillnad sammanhang

är det viktigt att låta eleverna vara delaktiga i det vardagliga skolarbetet. Utmaningen är att frånga en normativ undervisning och istället uppmuntra och involvera eleverna på ett trovärdigt sätt i det pluralistiska, demokratiska samtalet innanför och utanför skolans väggar. Det här arbetssättet beskriver också den svenska pedagogikforskaren Johan Öhman i sin avhandling "Environmental ethics and democratic responsibility: A pluralistic approach to ESD" (Örebro universitet, 2008)

Som pedagog kan man utifrån ett globalt hållbarhetsperspektiv t.ex. problematisera vår frekventa mobiltelefonanvändning. Hur ser egentligen arbetsvillkoren ut i utvecklingsländerna för dem som arbetar i gruvor med så kallade konfliktmineraler och för de som tillverkar våra mobiler? Hur hanterar vi e-avfallet? Vad finns det för rättvisemärkta IT-produkter i handeln? Med lärande för hållbar utveckling kan man uppfylla skolans mål, öppna klassrummet och bidra till att elevernas kunskap och omvärldsförståelse ökar. ■

Mathias Demetriades

Johanna Lund Rockliffe

Internationella programkontoret

KORTINTERVJU: Wenche Authén

Skolans näringslivscoach vill hjälpa elever möta nya utmaningar

Wenche Authén tänkte en gång bli lärare, men så blev det inte. Efter uppdrag i resebranschen, på banker, finansinstitut och IT-företag har hon nu ändå hamnat i skolans värld. Hon är utbildningskontorets länk till näringsliv och arbetsliv, med den officiella titeln näringslivscoach. Det första hon gjorde var att utarbeta ett måldokument för verksamheten, vilket i slutet av augusti klubbades av politikerna. Nu kavlar hon upp ärmarna för att förverkliga innehållet i dokumentet.

– Det är viktigt att öppna skolan mot samhället och skapa ett samtal med näringslivet. Där präglas verksamheten av kreativitet och egna initiativ, och det är bra att i ung ålder förberedas för detta, säger Wenche Authén entusiastiskt.

Nåja, knorrar skeptikern, alla kan väl inte bli företagare?

Svaret är förstås nej. Det handlar i stället om ett brett entreprenöriellt perspektiv, ett förhållningssätt. Eleverna i skolan ska få en chans att se utmaningar som något positivt och var och en ska få så goda förutsättningar som möjligt.

– Jag tänker att vi genom den här inriktningen kan lyfta även den elev som inte stiger fram av sig själv, hjälpa henne eller honom att se sina möjligheter och vilja ta vara på dem.

Men visst hoppas hon att rätt många ska inspireras att satsa på en framtid inom näringslivet.

Rent konkret omfattar Wenche Authéns arbete som skolans näringslivscoach bland annat samverkan med universitetet för att se hur man får in det entreprenöriella förhållningssättet i den pedagogiska verkligheten. Det handlar också om samarbete med Framtidsfrön i grundskolan och UF, Ung Företagsamhet, och Sommarföretagarna på gymnasiet. Lärare ska utbildas, hon menar att skolan behöver fler som kan och förstår entreprenörskap. Fadderföretag och mentorer ska knytas till skolorna.

Elever ska också få delta i en årlig idétävling. I maj 2013 blir det premiär. Då ska vinnarna presenteras i samband med ett stort forum där bland andra FOI, Totalförsvarets forskningsinstitut, är med i processen.

Wenche Authén tycker det är positivt att arbeta i skolans värld. Visserligen ser hon en kulturskillnad mellan näringslivets rörlighet och skolans mer statiska verklighet.

– Det lockar mig att ta itu med det här. Och jag är närmare skolan än någonsin tidigare i yrkeslivet. ■

” Genom den här inriktningen kan vi lyfta även den elev som inte stiger fram av sig själv. »

Flygvapenmuseet utsågs till Årets museum år 2011. Här finns en världsunik utställning av militärflygplan från hela 1900-talet.

HÄR FÅR UNGA GUIDER

Flygvapenmuseet i Malmslätt vill gärna vara ett kvar

I ett samarbete med Flygvapenmuseet har högstadiееlever från Kärna skola fått prova på att bli museiguider. Ett tjugotal nappade på en ovanlig kurs inom ramen för elevens val.

Flygvapenmuseet vill gärna ha bättre kontakt med skolorna, särskilt Tokarp och Kärna som vi har i vår närhet. Vi skulle helst vilja bli betraktade som ett "kvartermuseum" man känner sig hemma i – eller ett extra klassrum, säger **Johan Sveningson**, museipedagog.

Det är mycket man kan lära sig av, på och med ett museum. Tillsammans med Kärna skola beslöt de lärarutbildade pedagogerna på Flygvapenmuseet att erbjuda en kurs i guidning som en del i elevens val.

– Med målet att eleverna ska lära sig framträda för en grupp och presentera fakta på ett sätt som håller intresset uppe,

berättar **Mikael Almén**, matematik-, no- och tekniklärare på Kärna och ansvarig för guidekursen.

Det blev åtta kurstillfällen under två månader och en avslutning i skarpt läge.

– Med guidning för över 300 särskilt inbjudna skolelever, från förskoleklass till mellanstadiet.

Så många att varje museiguide fick tillfälle att guida fler grupper, som mest fyra.

– Det var bra. Sällan har jag sett så nervösa ungdomar som när de stod inför första gruppen. Men när de märkte att de kunde sin sak släppte allt. Det var fantastiskt att se hur trygga de blev med sin uppgift, säger Johan Sveningson.

Det var en väldigt bra träning, tycker **Linda Öhman**, som nu gick ut 9:an. Hon valde kursen dels för att viss guidevana förutsattes i det gymnasieval hon gjort, Himmelstalunds djurparksutbildning.

– Dels för att jag alltid varit rädd för att till exempel redovisa inför grupp. Nu ville jag ta chansen att komma över det.

Det gick bra redan från start, fortsätter hon och berättar att eleverna då fick varsin tröja med museets logga och texten "miniguide".

– Bara tröjan gjorde att man gick in i en roll. Den gav lite sommarjobbskänsla, nu var det på riktigt.

Det som gjort största intrycket på henne och på klasskamraten **Joakim Berglund** är de nya insikter de fått om kroppsspråket.

– Det var fascinerande. Nu tänker vi

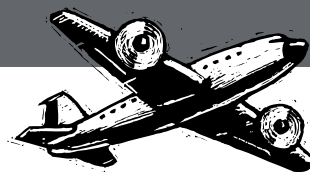
När det första svenska flygplanet lyfte år 1909 saknade de flesta svenskar rösträtt.

” Sällan har jag sett så nervösa ungdomar som när de stod inför första gruppen.

R PRÖVA SINA VINGAR

tersmuseum för skolorna i området

hela tiden på hur vi uppträder och vad det signalerar. Något så enkelt som hur vi håller händerna, säger Joakim som ska gå vidare inom hotell- och turism.

– Och det var särskilt spännande att upptäcka de ”tics” nästan alla har för sig. Någon tar sig åt håret på ett speciellt sätt, en annan kliar sig i ögonbrynet, något som man upprepar ofta när man blir nervös, fyller Linda i.

– Nu kan jag inte låta bli att hålla utkik: jaha, där kom hennes tics ... och där hans ...

Eleverna fick också lära sig att leta upp, bearbeta fakta och tänka igenom sin språkbehandling utifrån det område de valt att guida och den åldersgrupp de bestämt sig för.

– En del guidade i hela museet, andra utgick från tekniken och vissa flygplan,

åter andra valde teman som kalla kriget, säger Mikael Almén.

Så här efteråt avslöjar han att det varit nervöst. Hundratals inbjudna förväntansfulla ungar och högstadieungdomar som kanske skulle bli så stressade att de helt enkelt inte klarade av det? Eller inte ens dök upp?

Så blev det nu inte. Tvärt om.

– De tog verkligen ansvar för uppgiften, säger Mikael Almén.

För fyra av ungdomarna ledde kursen till kul sommarjobb, som värdar på Flygvapenmuseets nya barnutställning.

Till hösten blir det en fortsättningskurs, det finns redan ett tjugotal anmälda.

Också museipedagogerna tyckte kursen blev lyckad.

– Vi träffar bara grupper vid enstaka tillfällen, det var roligt för oss att få lite

kontinuitet i undervisningen och följa processen hos eleverna. Jag måste säga att de var fantastiskt ambitiösa, många kom hit efter skolan för att öva, säger Johan Sveningsson.

Finns det möjlighet för elever från andra skolor att prova på guidningen?

– Ja, men det kan bli svårare för dem att komma hit åtta gånger. Vi funderar på att göra någon variant där vi håller delar av kursen ute på skolorna. Vi får se, säger han.

Till hösten blir det också premiär för matematik på museet.

– Tillsammans med blivande matte-lärare på universitetet har vi utvecklat speciallektioner i geometri, där man utgår från utställningarna. Lektioner på tre nivåer, från förskola till årskurs nio. Det ska bli riktigt spännande att se hur det faller ut.

LYSAND E

Interaktiv teknik släpper in världen i klassrummet

–Det är lite roligare så här, och lite lättare att lära sig.

Anna Maumary går i femman på Internationella skolan Atlas i Linköping och har just haft lektion för sin lärare i engelska Reenie Lee.

Eleverna har parat ihop svenska ord med engelska översättningar på tavlan genom att flytta omkring orden i den projicerade bilden. De har också övat ”It is one o'clock.” ”It is one fifteen.” Reenie har ställt in de olika klockslagen på tavlan/skärmen och ändrat genom att klicka på pilar upp och ner.

– Öva nu på det här hemma, så att ni kan orden och vet vad de innebär, säger Reenie när femmorna tar fram sina ryggsäckar och packar ner sina böcker. Hemma kanske de slår upp dagens kapitel, eller så loggar de in och jobbar digitalt med samma uppgifter.

I så gott som alla grundskolor i Linköping sitter det nu interaktiva projektorer i klassrummen. I maj i år avslutades det tvååriga EU-projekt kring interaktiva tavlor som Linköpings kommun haft tillsammans med danska Aabenraa. Nu blev det inga tavlor här, tekniken hann före. Det visade sig att de interaktiva projektorerna var ett bättre alternativ, och man kan nu ha kvar sina vanliga vita klassrumstavlor.

Den rent tekniska delen, liksom införskaffandet av utrustning, har legat hos utbildningskontoret. **Reenie Lee** och **Bruno Rebillon** på Atlas har deltagit i projektet tillsammans med lärare på Tornhagsskolan för att utveckla den pedagogiska tillämpningen av tekniken.

Det har varit två intensiva år med många brottningsmatcher med lite svajig teknik, som ibland har fungerat och

” Jag skulle aldrig överväga att köpa ett läromedel om det inte fanns en webdel med.

ibland inte. Lärarna har testat olika programvaror, både för lektionsplanering och för användning i klass.

– Det är egentligen inte så märkvärdigt, säger Bruno Rebillon. Som vilket verktyg som helst kan det användas på olika sätt. Interaktiviteten kan ske som vid datorn, man kan skriva, sudda och redigera. Men med fler webbaserade resurser växer användningsmöjligheterna.

Han ger ett exempel. Säg att lektionen handlar om London. Då kan man välja klipp på youtube och visa direkt, utan att ha sparat dem i förväg.

– Du kan gå in på 10 Downing Street, öppna dörrar till virtuella rum, se hur drottningen har det i Buckingham Palace och vila dig på en bänk i Hyde Park, säger Reenie Lee.

Bruno menar att läraren inte behöver känna sig låst vid tekniken. Den kan anpassas till vars och ens sätt att undervisa. Ett bra sätt för eleven att interagera är att till exempel klicka på bilder med hjälp av programmet Lynx4 som används i kommunen. Numera är all Brunos undervis-

ning planerad i Lynx eller powerpoint.

I dag, efter avslutat projekt, är de vana vid att vissa saker inte går som de ska. Och det är synd, menar de, för det gör att lärare som inte känner sig trygga med projektorn kanske låter bli att använda den.

– Om du vet att det är 50 procents chans att det ska fungera och du är ovan vid tekniken, så ger du kanske upp och gör som vanligt, säger Bruno.

Ändå är de positiva. Den interaktiva projektorn öppnar möjligheter att använda bild, ljud, film med mera utan att behöva krångla med cd, dvd och andra lagringsmedia.

– Jag skulle aldrig överväga att köpa ett läromedel om det inte fanns en webdel med, säger Reenie Lee.

Samarbetet med danskarna då, vad gav det?

Framför allt en bild av vad man kan få ut av tekniken. Aabenraa hade installerat interaktiva tavlor, smartboards, och idag har deras elever i årskurs 3 var sin Ipad. På varje skola finns en ”superuser” som stöttar kollegerna.

Till slut: lärares teknikförtjusning i all ära, men visst var det för att förbättra elevernas lärande som allt började?

Reenie och Bruno är överens. Eleverna tycker det är jätteroligt. De lär lättare när de använder olika sinnen samtidigt, de ser, hör och påverkar själva sitt lärande.

FULL KOLL Bra lösning för Linköping

När projektet startade 2010 var det interaktiva tavlor, som planerades för Linköpings kommun. Upphandlingsproceduren fördröjdes, och under tiden framstod den interaktiva projektorn som ett bättre alternativ, både utvecklingsmässigt och ekonomiskt. Björn Bertilsson, ledare för EU-projektet på utbildningskontoret, menar att det som såg ut som problem i stället innebar möjligheter. Nu har man

en bra lösning med teknik som man tror ska stå sig längre än de interaktiva tavlorna. Den stora vinsten rent pedagogiskt, menar Björn Bertilsson, är att man kan ta in hela världen i klassrummet. Meningen är att Linköping ska kunna dela sina erfarenheter med kommuner som planerar att investera i interaktiv teknik och pedagogik.

FULL KOLL Mer fakta om projektet

EU-projektets officiella namn är IWBnordic. IWB in schools – a local government operational model. IWB står för interactive whiteboard. Projektet redovisas på www.iwb nordic.eu. Slutrapporten publiceras senare i höst.

Projektet är ett Comenius Regio-projekt. Regio ger regioner och kommuner i Europa möjlighet till utvecklingssamarbeten inom strategiskt viktiga frågor för förskola, grundskola och gymnasium. Läs mer på www.programkontoret.se.

MERSMAK Läs mer om interaktivt skapande

Leijon, Maria: *Interaktiva skrivtavlor kräver förändrad pedagogik*. www.skolverket.se
Lundström, Martina: *Interaktiva tavlor i svenska klassrum*. IBL, Linköpings universitet 2011.
Stenström, Alfrida: *Läraren och den interaktiva skrivtavlan*. Matematiska institutionen, Linköpings universitet 2011.
Stenström, Alfrida: *Interaktivitet skapar vi tillsammans*. Tema teknik och social förändring, Linköpings universitet 2011.

Skarpans barn ordnar flygande kulturresor till m

Nästan alla barn på avdelningen Bullerbyn på Skarpans förskola har rötter i olika kulturer. Det resulterade i en pedagogisk resebyråverksamhet. Idag känner barnen till varandras ursprung och är stolta över sitt eget.

Bullerby Express: destination Japan och bara minuter kvar till avgång.
– Coolt, säger sexåringen Suad om förskolebarnens resor kors och tvärs. Hon kommer från Somalia och där har de redan varit.

– Vi åt sallad. Gurka och tomater och apelsiner. Kanske får vi något att äta nu också.

Nej, men de får något annat att ta med sig som minne från Japan. Små fina fåglar som deras kompis Kajs mamma vikt av papper.

Ett svårt ord: origami. Barnen har omgående vecklat upp fåglarna för att se hur de är vikta, Kajs mamma ler där hon står finkläd i kimono dagen till ära och hjälper till med att vika tillbaka pappret till fåglar.

– Det var coolt, säger Suad igen när de tagit ögonblicksexpressen hem och är tillbaka på förskolan Skarpan i Berga.

– 21 barn varav 19 med anknytning till andra länder, säger **Katarina Jonsson** om avdelningen Bullerbyn med barn 2-6 år.

– Vi beslöt oss för att göra något av det. Vi ville få barnen att respektera varandras kulturer, få dem att känna sig stolta över sitt eget ursprung och förstärka modersmålet.

Det slutade i rena resebyråverksamheten. Kurdistan, Serbien, Bosnien, Kosovo, Vietnam, Japan. En del länder, som Irak, har de åkt till flera gånger eftersom några av Bullerbybarnen har rötter i samma land men i olika kulturer.

Till att börja med försökte förskolepedagogerna **Margreth Jakobsson**, Katarina Jonsson och **Åsa Behrendtz** tillsammans med modersmålspedagogerna att få föräldrarna engagerade. Det visade sig inte självklart. Att deras kulturhistoria skulle intressera andra hade många svårt att tro. Dessutom är ju historien något många av dem försöker lägga bakom sig.

– Men det vände redan efter första resan, säger Katarina Jonsson.

I stora lekrummet i Bullerbyn står nu enklare utställningsskärmar med infor-

mation av olika slag och fotodokumentation från varje kulturresa. Barnens familjer har i varierande grad bidragit med berättelser, saker, traditionella kläder och ibland mat. De har spelat musik och visat danser.

– Skärmarna har också fått föräldrarna att närma sig andra föräldrar. När det var öppet hus i våras kom föräldrar från alla förskolans avdelningar för att se på utställningen. Det blev många spontana kommentarer som gav anledning till samtal, berättar Katarina Jonsson.

Föräldrarnas tillbakadragna inställning övergick i öppenhet och stolthet.

– Det har tydligt avspeglat sig också hos barnen.

Så när de nu sitter i spänd väntan på att få sina personliga japanbiljetter av flygplatspersonalen babbler de i mun på varandra om alla tidigare resor de gjort och de vet precis vem som kommer varifrån. Manuel från Serbien. Elyan från Kurdistan. Maria från Irak.

Det är inte mycket som krävs för ett stort äventyr. Mest allvar.

Utrop, biljettkö, en steward med vit skjorta, slips och klipptång. En flygvärdinna, vit blus och scarf. En pilot med uniformsmössa.

Flygplanet är en utbredd filt där bar-

BULLERBY EXPRESS

ammass och pappas hemländer

” Vi ville få barnen att känna sig stolta över sitt eget ursprung och förstärka modersmålet.

nen sitter i rader. De äldre påpassligt närmar sig piloten bakom manöverpanelens pappskiva.

– Säkerhetsbältena, påminner flygvärdinnan och Linnea, 2 år, hjälper spontant sin resgranne som är ny i Sverige och lite förvånad över allt som händer.

Uppi i luften serveras passagerarna äppelbitar och juice, tittar ut genom fönstret och funderar på om det är varmt i Japan. De applåderar den skickliga landningen och är framme.

Kompien Kaj är redan på plats, han sitter i japansk dräkt och rycker in i sin mammas berättelse. De visar leksaker av trä och papper, monsterdockor och dockor med mangaansikten, en skolbok, sydda sidenstrumpor och roliga skor som barnen får kolla på. Kaj visar sin judodräkt och berättar att japanska barn får lära sig hur de ska göra när det är jord-

bävning, för det är ofta:

– Man blir van och vet hur man ska göra och japaner är smarta.

– Det känns mest som skakningarna när man åker hiss, jämför Kajs mamma.

– Finns det vargar i Japan, frågar någon.

– Men katter då?

Flygvärdinnan dokumenterar resan med sin kamera. Snart kommer en Japan-skärm att stå på plats bland de andra.

Och tänk att det växer maskrosor där också!

En resesuccé. Hur följer man upp den? Fler resor?

– Vi har faktiskt inte tänkt klart på den punkten. Vi hade inte alls tänkt att det skulle bli så stort, men det blev så roligt att det gick av bara farten. Vi märker också tydligt att det gett gott resultat. Barnen har blivit nyfikna på världen och de lär sig massor av varandra, säger Margreth Jakobsson sedan hon klivit ur flygvärdinnerollen.

Modersmålslära är förstås engagerade och har under våren kommit in i verksamheten på ett tydligare sätt.

– Nu har vi börjat samla på ord från alla olika språk och som alla lär sig. Mjölk, vatten, bröd ... hittills har vi sju ord på listan och barnen tycker det är väldigt roligt att kunna så många språk.

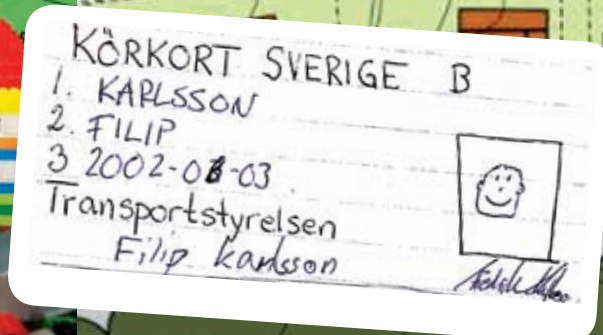
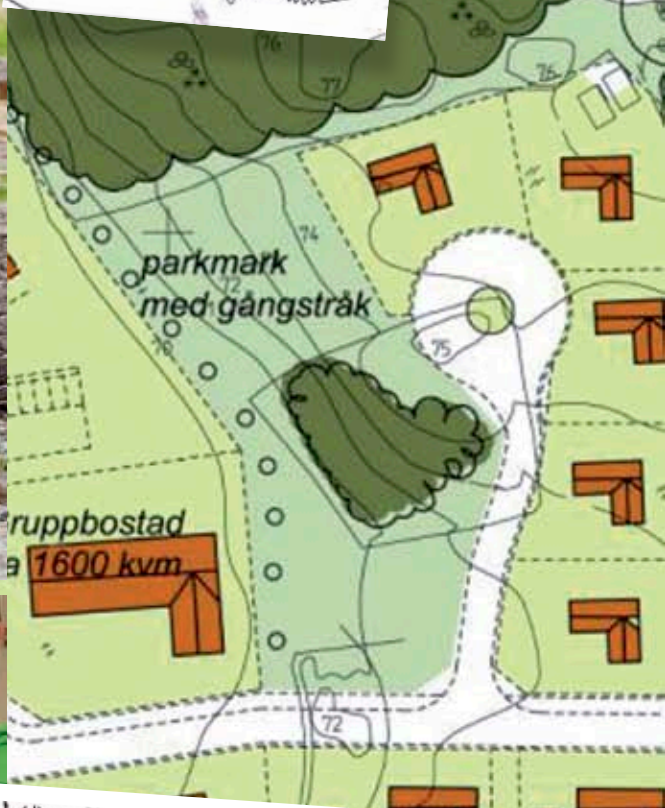
Men än har de inte rest klart. Två länder återstår:

– Vi ska till Thailand och avslutningsvis till Sverige. Det är ju faktiskt det land som förenar alla våra barn.

Fotnot: Suad heter i verkligheten någonting annat.

Nya villaområdet
byggs bit för bit

Fritids i Nykil gör samhällsplanering till en lek

Idén med en legomodell av ett nyprojekterat villaområde i Nykil tog en överraskande vändning. Med oväntad intensitet gav fritidsbarnen sitt samhälle eget liv under en hel termins lek.

– **A**tt förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet, så står det. Det här projektet blev så mycket Lgr 11 man kan begära, summerar förskolläraren **Birgitta Fullmestad** vårterminens stora hit på fritids i Nykil: Legotown.

Efter sportlovet fick alla som ville bygga en legomodell av nya Bergvallsområdet som ligger granne med skolan, göra det skalenligt och autentiskt med tomrätsbevis, bygglov och allt.

I stort ville alla 66 inskrivna fritidsbarn (och därtill de oinskrivna som får vänta på bussen hem i fritids lokaler) absolut vara med.

De tre temaveckorna utvecklade barnen till en lek som aldrig ville ta slut.

– Intensiteten tog oss helt på sängen. Och alla var involverade på något sätt, dag efter dag. I flera månader!

Leken inkluderade även de fem pedagogerna **Anneli Fransson, Charlotte Eldh, Birgitta Fullmestad, Fredrik Karlsson** samt **Helene Ringqvist** som fick axla byråkratrollerna och ta myndighetsansvar.

De har fått följa hela processen, från första spadtaget för ett legohus till framväxten av gemensamma normer, allt med det ”riktiga” samhället som förebild.

Leken blev redan från början allvar och det uppstod snabbt ett kreativt samspel mellan barnen. Och samförstånd; bar-

nen har respekterat varandras idéer och dessutom fyllt på med nya.

– Hur barnen förmedlat allt de kommit på till den stora gruppen, har vi inte riktigt klart för oss. Men alla tycks veta allt, säger Birgitta Fullmestad.

En plötslig kö av legogubbar framför sportaffären – så klart, de väntar ju på rean!

När första byggfasen var över utvecklades roller av typen mamma-pappabarn som barnen annars anser sig växt ifrån.

– Nu var det deras alter ego, legogubbarna, som spelade rollerna. Då gick det bra.

Har något strulat har de vänt sig till myndigheterna. Och till exempel fått veta att en legogubbe som hittat en ny fru inte alls kan avsäga sig faderskapet för barn han har med den förra frun.

Barnens utvärderingar av projektet är en läsning för sig. De har lärt sig mycket: ➤

- att bygga hus, inte tjuva saker eller vara dum mot sin granne, att jobba och bygga som "på riktigt", att saker kostar. Att leka med alla.

Någon har lärt sig att vara man.

En annan att vara barnvakt.

I rummet bredvid har barnen hunnit in och tar genast upp sin lek. De 27 villorna i Bergvalla har de fått dela på, men var och en har sin egen legogubbe. Den har anlagt trädgårdar och drivit affärer, gått till banken för att fixa kreditkort, till polisen för att göra efterlysningar och till arbetsförmedlingen för att få jobb, sålt överblivna leksaker på loppis, gett ut mini-Corren, gift sig, skilt sig.

Eller fått indraget körkort för vårdslös körning.

– Jag minns inte riktigt när jag får tillbaks det. Om en vecka, kanske, säger Ethan.

– Han körde in på en tomt och ner i en pool, förklarar hans grannar.

– Fast jag kan åka lite med gräsklipparen, säger Ethan provande men förstår snabbt av kompisarna: så gör man inte.

– När tänker du intervjua mig, säger Oliver och visar sitt rörmokeri. Victor lyfter på sin gräsmatta:

– Här har jag klistrat fast försäkringsbrevet för huset. Bra ställe, va?

Det blir trist att plocka ner allt vi byggt, tycker Estelle och Filippa.

– I höst kanske vi kan få bygga ett hus med övervåning.

Karta och detaljplanering över nybyggnationen fanns på nätet. Pedagogerna spände papper över borden och ritade upp vägar och tomter. Barnen fick lägga in önskemål om att köpa tomt, ansöka om lagfart och börja bygga sina hus.

Allt efter de kommunala föreskrifterna. 27 tomter för friliggande villor, högst två våningar utan källare. Maxhöjd 8,5 meter, minst 4 meter från tomgräns. Bebyggelsen får inte överskrida 25 procent av tomtytan.

Det blev massa räknande och diskuterande. Brukar hus ha vilka färger som

” Barnen fick lägga in önskemål om att köpa tomt, ansöka om lagfart och börja bygga sina hus.

helst? Hur sitter egentligen fönstren? Och hur får man råd att anlägga gräsmatta och pool? Måste man inte ha ett jobb? Frågorna tog aldrig slut.

– Jag vill minnas att byggnadsnämnden fick stänga klockan ett en dag för att vila upp sig, inflikar kollegan Anneli Fransson från ett annat hörn av rummet. Hon påminner om den första tiden då huset fullkomligt vibrerade av barnens kreativitet.

– Byggnadsnämnden, det var jag, säger Birgitta Fullmestad och ler, jag blev helt slut. Jag upptäckte hur mycket vi själva hade att ta reda på, om nu allt skulle gå riktigt till väga.

Får barnen välja återuppstår legosamhället med höstmörkret.

– I så fall kommer vi pedagoger att vara bättre förberedda. Nu fick allt lösas efterhand, pengar, jobb. Inte minst allt smått som efterfrågats: varor, mat, husdjur.

Allsköns smågrejer tillverkade Charlotte Eldh av cenitlera.

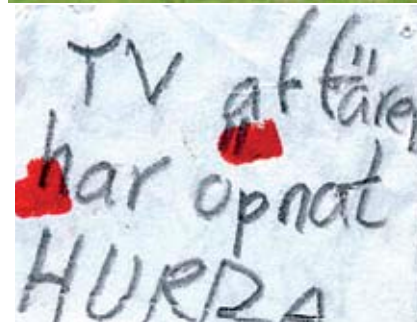
– Vi ville att det skulle vara gemensam egendom och inte något någon kunde uppfatta som "sitt", säger hon.

Barnen kom att utveckla sitt samhälle långt mer än det planerade Bergvalla. De skapade också "Drömmarnas Nykil" med simhall, zoo, galleria och museum. Och egen slogan: "Där du kan sträcka ut vingarna".

En bra beskrivning av Nykils byggprojekt.

Legostaden överges så för mellis. Inne väntar bara Joel kvar i en soffa, han gillar inte legobygge så värst men fann en annan roll i leken värd uppmärksamhet:

– Hörru, du såg väl min arbetsförmedling?

FULL KOLL Om Legotown i Nykil

För att få uppföra en byggnad krävs ofta bygglov. I bygglagstiftningen har begreppet byggnad en ganska vid innebörd. Ett villabygge med rest stomme, transformatorbyggnad, stort varmluftstält, carport och husbåt har till exempel ansetts som byggnad vid bygglovsprövning. Följ utvecklingen på nya området i Nykil

www.linkoping.se/sv/Bygga-bo/Hit-ta-bostad/Tomtformidling/Aktuellt-tomtutbud/Nykil/

Källa: www.linkoping.se

Stolta unga författare

Barnens bok om Klara har blivit en utställning på biblioteket

Var är barnens utställning? Eva Skog på biblioteket i Ekholmen har blivit van vid frågan. Här har "Boken om Klara" hängt under sommaren, författad av klass 4-6 på särskolan i Blästad.

– När barnen får visa upp vad de gjort på biblioteket, en offentlig lokal dit vem som helst kan gå, ser de sina arbeten i ett nytt sken, säger bibliotekarien **Eva Skog**.

Det är inte vad som helst som ställs ut på ett bibliotek och som får föräldrar, syskon, grannar och vänner att droppa in för att titta.

– Känslan "Vi kan!" och lyckan att ha presterat något andra uppmärksammar har nog varit den stora vinsten med "Klaras bok", säger läraren **Susanne Hermansson**.

Bokprat och läsveckor. Det var så det började.

– Vi funderade på om det var svårt att skriva en bok och beslöt oss för att prova.

Det var en gång ... eleverna kom på handlingen tillsammans, fick bidra med två meningar var och därefter illustrera den.

Nu står Rebekka och Sandra framför utställningen och berättar, stolta och lite fnissiga, om klassens bok. De har fått gå in bakvägen till biblioteket, bara en sån sak.

– Klara är 12 år och bor i Paris, börjar Rebekka. De visar de upphängda boksi-

FULL KOLL Om datorstöd för ordförståelse

Widgit/Symwriter är ett program för dator som hjälper till att läsa och förstå svåra ord. Symboler läggs till som visuell stöd till ordet, vilket ger enklare tillgång till information. www.hargdata.se

dorna: hon går på tivoli med en kompis, åker radiobil och karusell och slår sig så både polis och ambulans får komma. Bamseplåstret hon får är lika stort som Klara själv.

– Men sedan kan hon spela Playstation2, säger Sandra.

Det är en väldigt bra bok.

– Det kan vara svårt att göra saker tillsammans in en särskoleklass, alla är på sina nivåer. Den här gången har vi lyckats, säger Susanne Hermansson.

Eleverna författade, hon skrev på da-

torn och alla kunde genom projektorn följa boken växa fram. Med inledning, händelseförlopp och avslutning.

– Bara att få se texten bli till direkt gav dem en kick.

Var och en fick skriva sina meningar på Symwriter med programmet Widgit, texten blir då kompletterad med lättfattliga symboler.

– Ett fantastiskt program, det kan man verkligen kalla hjälpmedel, säger Susanne Hermansson i en utvärkning.

Som illustratörer fick barnen tänka extra eftersom de måste följa informationen i texten.

Klara måste man förstås känna igen från sida till sida.

– Det löste vi genom att kopiera den först tecknade Klara, som alla då kunde utgå från.

Eleverna gjorde två sidor var, de sattes ihop till en bok och så blev det högläsning för de yngre. Och utställning på biblioteket, där klassen tidigare visat sina Monet-målningar.

– I höst får vi göra en ny bok. Jag tycker att det är jätteroligt att vara författare, säger Rebekka.

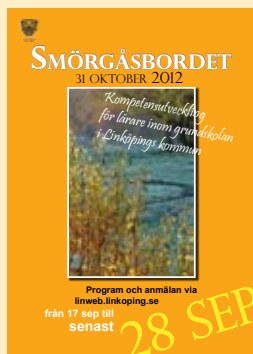

FÖRSÖKSBALLONGEN

Smörgåsbord för alla

Den 31 oktober bjuds 1200 lärare i årskurs 1-9 på ett diglande smörgåsbord av intressanta program. Där finns något för alla ämnen och nivåer. Man kan välja bland 35 programpunkter, antingen ett heldags- eller två halvdagsprogram, som ges på olika ställen runt om i staden. Det är tre år sedan som utbildningskontoret dukade upp ett smörgåsbord senast. Mer information finns på Linweb.

Årets Lejonpristagare utsedda

Catrine Månsson, sedan fem år rektor på Tornhagsskolan, är jättestolt och glad över att vara en av 2012 års Lejonpristagare. I motiveringen står bland annat att hennes skola kännetecknas av trygghet för eleverna och att hon är lyhörd, närvarande och har dörren öppen för alla. Hon ser utmärkelserna årets rektor som ett kvitto på att hon arbetar på rätt sätt:

– Jag tillbringar mycket tid ute i skolan och har mycket kontakt med elever och personal. Det är lättare att utveckla verksamheten om man talar utifrån ett *vi* och

vår verksamhet än att placera sig ovanför och peka med hela handen. Vi har också den inställningen på skolan att vi försöker *höja* alla elevers resultat, antingen de nöjer sig med att nå målen eller vill mer. Det är tillåtet att vara duktig hos oss – både bland elever och vuxna.

Övriga pristagare är **Eva-Lotta Carlsson**, årets pedagog i grundskolan, **Sargon Boules**, årets pedagog i ungdoms- och fritidsverksamhet, **Lillemor Andersson**, årets förskolechef och **Sofia Hedin**, årets pedagog i förskolan.

Pristagarna från vänster Sofia Hedin, Lillemor Andersson, Eva-Lotta Carlsson, Sargon Boules och Catrine Månsson.

Start för Förskolebiennalen 15 oktober

Förskolebiennalen 2012 går av stapeln 15-16 oktober i Norrköping. Ån finns tid att anmäla sig. Se information på hemsidan www.isv.liu.se/forskolebiennalen, där du också kan anmäla dig. Välkommen!

Pedagogiskt knytkalas – chans att byta goda idéer

Idéer, erfarenheter, frågor, problem – allt kan man ta med till Edcamp, en pedagogisk knytkonferens. Linköping ordnar sin första Edcamp, som sjätte stad i Sverige. Edcamp kallas utomlands ibland för "unconference", men "o-konferens" låter inte så bra, tycker **Ulrika Johansson**, en av de ansvariga för Edcamp i Linköping.

– Det är ett sätt att mötas och diskutera skolutveckling på ett öppet och informellt sätt. Fokus ligger på att göra det bättre för eleverna. Man kan delta både med egna programpunkter och som åhörare.

Så här går det till: När man anmäler sig skriver man ned vad man vill ta upp och/eller vad man är intresserad av att veta mer om eller diskutera. När man kommer till Edcamp finns ett stort schema uppsatt där man skriver in sin programpunkt. Har man inte med sig något att sätta upp

på schemat, kan man utifrån vad andra skrivit in välja till vilket rum man vill gå och lyssna. Stämmer det sedan inte riktigt med förväntningarna, är det inte oartigt att lämna rummet och söka upp något annat.

Ulrika arbetar ofta med utbildningar av olika slag, och hon tror att Edcamp kan bli ett bra komplement:

– Jag märker att många har behov av att diskutera sina tankar om saker man vill utveckla. Jag hoppas att vi inom skolan börjar våga lite mer, det skulle vi må bra av. Det är bra att dela med sig också av det som inte är färdigtänkt och prövat. Någon annan kan komma med ett bra förslag på hur man går vidare. Andra kanske presenterar ett bra exempel som man kan ta efter direkt!

Mer info: www.edcamp.se

Linköpings
kommun